

a provinciali vel abbate habeant, uti patet legenti bullas: « Privilegia autem non plus operantur, quam verbis exprimunt » juxta commune axioma doctorum arg. c. *Recepimus*, et c. *Porro de Privileg.* nec extendi debent, præsertim si sunt jure communi contraria arg. c. 1 et 2, de *Filiis presbyt.* juncto c. *Cum capella*. 16, c. *Pastoralis*. 16, ac *Privileg. cum concord.* ergo.

578. Alteram conclusionis partem expresse tenet Diana, p. V, tract. XIII, p. Resolut. 46, citans etiam Cælestin. in *Compend. Theolog. Moral.*, tract. VIII, cap. xv, eadem docet Anton. a Spiritu S. in *Direct. Regular.*, p. I, tract. II, disp. 1, sect. 2, § 3, num. 112, citans Leand. Martin. a S. Joseph, Bordon et alios. Probat Diana cum Cælestino suam opinionem ex eo, quod, licet Eugenius IV et Pius V, dederint privilegium cum clausula, ut confessarii regulares illud practicandi specialem debeant habere licentiam superioris, tamen postea pontifices successores idem privilegium aliis regularibus communicaverint sine simili clausula restrictiva. Verum hoc argumento non videtur sufficienter præsumptum; quia, si alii regulares idem privilegium per solam communicationem habent, uti fatentur hi doctores non plus nec aliter participant, quam privilegium communicatum sonat; alias enim non esset pura communicatio ejusdem, sed nova concessio, prout cum communi aliorum magis dicitur, lib. V, tit. XXXIII, de *Privileg. et excess. privilegial.*

579. *Probatur minus efficaciter.* — Hinc probatur secunda pars conclusionis aliter ex alio, ac distincto privilegio, videlicet Leonis X, supra § præced., nu. 543, allegati; cum enim vi dicti privilegii possint confessarii regulares mendicantes legitime approbati et expositi, absque ulla speciali deputatione, vel licentia superioris dispensare in foro conscientie cum conjugatis super impedimento affinitatis dirimente, ita ut matrimonium nulliter contractum revalidare in eoque permanere, debitumque petere ac reddere valeant, multo magis poterunt super eodem affinitatis impedimento solam petitionem debiti impediendo dispensare juxta Reg. 53, l. in 6, *Cui licet, quod est plus, licet utique quod est minus*, etiam in materia privilegiorum, si majus et minus sunt ejusdem ordinis, et minus in majore includitur, uti n. præsentis; quia potestas dispensandi super

impedimento dirimente implicite etiam in cludit potestatem dispensandi super impedimento petendi debitum, utpote quod libera petere possunt conjuges incestuosi, statim ac sunt dispensati super impedimento affinitatis dirimente, cum quo contraxerunt.

580. *Probatur efficaciter.* — Hinc dicto privilegio confessarii absque ulla speciali licentia in foro conscientie secure uti possunt, præsertim cum in dispensatione ad petendam debitum non agatur de valore sacramenti, sed tantum de honestate actus.

581. *Requiritur autem justa causa.* — Quæritur V. An etiam requiratur causa ad dispensandum in petitione debiti? Resp. Affirmative, sive episcopus sive regularis dispenset. Unanimis et certa; quia nulla dispensatio in lege superioris subsistit sine causa per dicta lib. I, § XVII. Solet autem ordinarie semper adesse causa, videlicet periculum incontinentie saltem respectu viri.

§ XIII, ET FINALIS.

DE REVALIDATIONE SEU RATIFICATIONE MATRIMONII INVALIDE CONTRACTI.

582. *Ratio ordinis.* — Ex dictis et continua experientia patet, persæpe matrimonia invalide contrahi ob vigentia inter conjuges impedimenta dirimentia, ut proin dispensatio super illis, et matrimonii invalide contracti revalidatio necessaria. Hinc rectus ordo requirit, ut postquam de dispensatione post matrimonium invalide contractum obtinenda, in præcedentibus sufficienter jam egimus, agamus etiam de revalidatione matrimonii, seu de novo matrimonio, quo matrimonium prius invalide contractum, vi dispensationis revalidari, et de novo quasi contrahi possit, et debeat.

583. *Matrimonium variis modis invalide contrahi potest.* — Notandum autem prius, matrimonium variis modis invalide contrahi posse: videlicet vel ob impedimentum aliquod dirimens, publicum, aut occultum, idque uni soli, vel utrique conjugi notum. Vel ex solo defectu consensus ex parte unius, vel utriusque; ut si ex parte unius, vel utriusque est tantum simulatus, aut fictus consensus, aut error circa substantiam, seu individuum personæ, aut circa conditionem; vel ob metum injuste incussum. Hoc notato.

584. *Controversia præsentis.* § *Quæ?* —

§ XIII. DE REVALIDATIONE, SEU RATIFICATIONE MATRIMONII, ETC. 659

Gravissimæ, et apostolica decisione profecto dignæ sunt controversiæ inter doctores; primo, an ad revalidandum matrimonium invalide contractum, unius conjugis sufficiat, vel utriusque requiratur consensus. Secundo, an? quando? et quomodo alteri conjugi, qui impedimenti nescius bona fide contraxit matrimonium, nullitas illius notificari debeat. Tertio, an? et quando ad revalidandum, seu de novo contrahendum matrimonium prius invalide contractum de novo requiratur præsentia parochi, et testium? De quibus singulis singula ponemus quæsitæ.

585. *Ad revalidandum matrimonium requiritur novus consensus utriusque conjugis.* — Quæritur I. An obtenta dispensatione ad revalidandum matrimonium invalide contractum sufficiat unius? vel requiratur utriusque consensus, et qualis? Item an? et qualiter certior fieri debeat de nullitate matrimonii ignorans illam casu, quo matrimonium invalide fuit contractum ratione alicujus impedimenti dirimentis v. g., affinitatis, criminis, etc. Resp. I. In tali casu non sufficit novus ad contrahendum consensus unius, illius nempe, qui conscius impedimenti occulti dispensationem procurari fecit, sed omnino requiritur expressus novus consensus externus utriusque. D. Thomas, in 4, dist. 40, q. un., art. 4, ad 6; Scotus, in 4, dist. 35, q. un., § *Respondet, y. Primus consensus*; Bosco, disp. 12, de *Impediment. matrim.*, sect. 14, conclus. 2; Sanchez, lib. II, de *Matrim.*, disp. 35, num. 2; Gutierrez, de *Matrim.*, cap. XLVII, a n. 3; Hostiens., in c. 1, de *eo, qui ducit in matrimonium*, et ibi Innocent. n. 1; Anchar., n. 4; Alex., de *Novo*, n. 15; Henriquez, de *Matrim.*, lib. XII, cap. 1, n. 7; Pontius, lib. IV, disp. 24, n. 2, cum communissima aliorum contra nonnullos citatos apud Sanchez, loc. cit., num. 1 et disp. 36, num. 5, relatos, volentes sufficere, si sola pars conscia impedimenti consentiat. Ratio est, quia ad essentiam matrimonii requiritur expressus, verus et validus utriusque conjugis consensus, arg. 1. *Nuptias*, 30, ff. de *Reg. jur.*, et caa. sufficiat, 2, cau. 27, q. 2, consequenter cum prior consensus stante impedimento ad matrimonium habitus ex parte utriusque fuerit invalidus, et nullus utpote inter personas inhabiles præstitus, omnino requiritur novus ex parte utriusque.

586. *Confirmatur.* Fatentur omnes etiam

adversarii, quod, si ambo conjuges prorsus nullum habuissent consensum ad contrahendum matrimonium, ad illud revalidandum requireretur consensus utriusque; ergo etiam si consenserunt quidem, sed invalide ac nulliter, quia nulliter seu invalide factum, et non factum, seu invalidum esse, paria censentur, l. *Quoties*, ff. *qui satisfacere cog.*

587. *Requiritur etiam, ut pars nullitatis ignara certioretur de ea.* — Resp. II. Ut consensus ad revalidandum matrimonium invalide contractum, ab utroque rite præstetur, requiritur, ut obtenta dispensatione etiam altera pars impedimenti ignara, aliquo modo prudenter et caute certior fiat de nullitate matrimonii prius contracti. Scotus, loc. cit.; Bosco, loc. cit.; Pontius, de *Matrim.*, lib. IV, cap. xxv, a num. 2; Sanchez, lib. VIII, disp. 36, num. 3; Gutierrez, de *Matrim.*, cap. XLVII, a num. 4; Navarr., *Manual.*, cap. xxii, num. 17; Tambur., tract. IV, cap. vii, § 4; Palao, Hurtado, Aversa, Conineck, et communis aliorum contra Henriquez, lib. XI, cap. iii, n. 6; Ledesma, de *Matrim.*, q. 45, art. 3, dub. ult., § *Sed dubium est*, et alios apud Sanchez, lib. II, disp. 36, num. 2, relatos, volentes, sufficere, si obtenta dispensatione conscius nullitatis ab altero nullitatem ignorante petat, ut secum de novo contrahat, vel in conjugem accipiat, et annuentem vicissim in conjugem recipiat, nec esse necesse, ut ullo modo de nullitate matrimonii mentionem faciat.

588. *Probatur ex litteris dispensationis.* — Probatur autem conclusio nostra primo ex formula dispensationis litterarum sacre Pœnitentiariæ, ubi expresse requiritur, ut pars ignorans nullitatem de eadem certioretur, uti patet ex formula supra allegata, ibi: « muliere de nullitate prioris consensus certiorata, sed ita caute, ut latoris delictum nusquam detegatur; » quæ clausula cum in ablativo posita conditionem requirat, arg. 1. *Si debitor* § 1, ff. *Quibus modis pignora*, necessario observanda erit.

589. *Et responso Clementis VIII.* — Probatur secundo ex declaratione et responso Clementis VIII, ponendo infra, n. 609.

590. *Ratione.* — Probatur tertio ratione: Impossibile est, ut matrimonium prius invalide contractum novo consensu revalidetur, nisi utraque pars prius sciat nullitatem matrimonii; quia nil volitum, quin præcognitum, consequenter si aliqua pars conjugum

ignorat, prius matrimonium fuisse invalidum, illud tanquam prius invalidum novo consensu ratificare non potest cum, etsi nescio quo consensu, vel actu v. g., copula animo conjugali habita illud ratificet, id aliter non faciat, quam quia credit, illud esse validum, sicque ex errore tanquam validum, et non tanquam invalidum confirmet, et ratificet. « Nam actus agentium ultra eorum intentionem non operantur l. *Non omnis*, 9, prin. ff. *Si certum petatur*. »

Confirmatur: Consensui nil magis obest quam error l. *Si per errorem*, 15, ff. *de Jurisdic.* ibi: « Quid enim tam contrarium est consensui, quam error, qui imperitiam detegit. » et l. *Nihil*, 116, ff. *de Reg. jur.*, ergo quia ignorans nullitatem matrimonii consentit in illud ex errore, et ex eodem illud per actus conjugales ratificat, putans, ex ignorantia et errore, illud esse validum, nullus est ipsius consensus.

591. *Solvitur objectio.* — Objicies contra utramque conclusionem, consensus, qui ad ineundum matrimonium semel vere datur, moraliter semper perseverat, donec revocetur, arg. c. fin. *de Procurat.*, et l. I, § 1, ff. *de Verb. obligat.*, ergo etiam perseverat in illo, qui consensum ex ignorantia impedimenti et bona fide dedit. Unde licet prius propter obstans impedimentum talis consensus non officiat matrimonium, efficit tamen illud, si impedimento per dispensationem sublato, nondum revocatus adhuc perseverat, et alterius nullitatem scientis novus consensus expresse accedat consequenter non requiritur, ut ignorans impedimentum, de novo etiam consentiat, multo minus, ut de nullitate matrimonii certioretur. Resp. Distinguendo anteced. consensus semel vere datus perseverat, donec revocetur, si fuit validus, conceditur, si fuit invalidus, negatur, ant. et consequentia. Licet itaque ignorans impedimentum consenserit, in matrimonio; tamen quia consensus illius fuit invalidus, idem est, ac si non consensisset, seu nullum habuisset consensum per jura allegata, num. 586. Consensus autem, qui nunquam extitit, perseverare non potest; « cum non entis non sint qualitates. »

592. Instabis: etiam invalidus ad matrimonium consensus perseverat, et perseverans sufficit ad revalidandum matrimonium invalide contractum, lib. *Si quis*, 27, et lib. *Eos qui*, 65, ff. *de Ritu nupt.*, ubi expresse cavetur, quod matrimonium

ratione status personæ invalide contractum revalidetur, si status et officium amittitur: ergo. Resp. Leges loqui de casu, quo alter cognito priori nullitate in conjugio scienter perseverans actu conjugali, vel alio signo externo novum consensum exprimit.

Confirmatur responsio ad utramque objectionem. Si, uti volunt objectiones, sufficeret ad revalidandum matrimonium, quod consensus quantumvis ex errore, et ignorantia, et invalide datus non sit revocatus, consequenter adhuc perseveret; sequeretur etiam ex parte illius, qui post matrimonium contractum in notitiam impedimenti venit, non requiri consensum, sed sufficere, quod nunquam revocatus adhuc moraliter perseveret; atqui, sequela est contra ipsos adversarios: ergo.

593. Objicies secundo, quando impedimentum per dispensationem aliquando est sublato, sunt personæ dispensatæ vere habiles, possuntque pro libitu matrimonium revalidare, et de novo contrahere, illudque vere contrahunt, si ambo de novo consentiant, etsi unus tantum prioris nullitatis notitiam habeat, consequenter saltem non requiritur ut etiam pars altera de nullitate certior fiat; cum matrimonium solo mutuo consensu habilium ad contrahendum valide contrahatur, arg. cit. l. *Nuptias* 30, ff. *de Reg. jur.* Resp. disting. sublato per dispensationem impedimento possunt conjuges matrimonium prius invalide contractum revalidare, et de novo contrahere, si ambo dant verum novum consensum, seu de novo consentiunt ad matrimonium novum, et a priori distinctum contrahendum, conceditur; si non ambo, sed unus tantum eorum datur novum consensum, alter vero de novo consentit, non ad novum, sed ad prius invalidum, negatur. In casu autem, quo unus conjugum matrimonii nullitatem ignorat, non datur consensum ad matrimonium novum, sed ad antiquum invalidum hoc ipso, quod putet esse impossibile, stante priori matrimonio (quod de facto adhuc credit validum) novum contrahere, consequenter ipsius consensus non nisi in præcedens matrimonium feratur, illudque solum, quod prius gestum erat, approbare, et ratificare censeatur nullam habens cogitationem de matrimonio novo, utpote quod ex errore nec possibile multo minus necessarium credit.

594. Confirmatur responsio: si solus novus consensus conjugalis sufficeret ad revali-

lidandum invalide contractum matrimonium, sequeretur, quod sublato per dispensationem impedimento ex parte nullius conjugis requireretur notitia nullitatis prioris matrimonii, sed sufficeret, dummodo confessarius ipsis etiam ignorantibus dispensationem impetrare, eaque impetrata conjugis dispensationis ignari per copulam animo conjugali factam, seu continuatam, vel alio modo novum consensum exprimerent; cum nulla appareat ratio, quare, si ex parte unius sufficit novus consensus sine notitia prioris nullitatis, non sufficiat etiam ex parte alterius; atqui sequela rursus est contra omnes etiam adversarios; ergo.

595. *Dum ignorans certior sit de nullitate prioris matrimonii, non est necesse revelare nullitatis causam.* — Queritur II. Qualiter ergo in praxi ignorans nullitatem de ea certior fieri, et consensus de novo præstari possit ac debeat? Resp. I. Ad id non necesse, ut ignoranti nullitatem causa nullitatis v. g., impedimentum criminis, aut affinitatis ex præcedenti copula fornicaria cum consanguinea persona conjugis contractæ manifestetur; sed potius debet ignorans nullitatem de ea ita prudenter et caute certior fieri, ut ulterius delictum nullatenus detegatur. Unanimis, et certa, patetque ex formula dispensationis litterarum sacre Pœnitentiariæ, ubi expresse præscribitur, ut manifestatio nullitatis ita caute fiat, ut alterius delictum nusquam detegatur.

596. *Securissimus modus alteri notificandi nullitatem matrimonii, quis? Invalidum esse, et non esse paria sunt.* — Resp. II. Ad propositum pro insinuanda nullitate servire, et quadrare sequentes modos. Primus, isque securissimus est, ut, si consideratis conditionibus et qualitatibus conjugum, nullum timendum est periculum scandali, diffamationis, etc. pars nullitatis conscia nil dicens de causa nullitatis, in genere sincere patefaciat alteri nullitatem matrimonii dicendo v. g. « Multum angor in conscientia; quia credo, vel puto matrimonium inter nos ex aliqua causa non esse validum, hinc rogo te, ut ad pacandam conscientiam meam de novo contrahas mecum, meque in conjugem novo consensu accipias, prout ego te ex nunc in conjugem accipio: » quod si aliter conjugem, ita amet, ut sine hæsitacione dicat: « Placet, consentio, de novo te in conjugem accipio, etc. » res salva est: si vero interroget causam, potest vel rogare, ut ad

hoc non adstringat; vel potest dicere, se ab initio non consensisse, vel non habuisse verum et sufficientem consensum, quod cum veritate dicit; quia consensus ratione impedimenti invalidus revera non est sufficiens, nec est verus, id est, vere validus ad propositum, sed est, ac si omnino nullus datus fuisset, uti bene advertit Sanchez, lib. II, disp. 36, n. 7, eo quod invalidum esse et non esse paria sint, arg. l. *Quoties*, ff. *Qui satisfacere cog.*

597. *Alius modus notificandi alteri nullitatem, et sollicitandi ab eo consensum, sub conditione nempe; si prius matrimonium invalidum esset.* — Secundus modus nullitatem matrimonii alteri intimandi: et novum obtinendi consensum esse potest, conjugem nullitatis inscium caute et prudenter ita disponere, ut interne et externe revera consentiat ad novum matrimonium conditionate, ita, quod si ex aliqua causa matrimonium ipsius nullum esset, novusque ad illud revandandum consensus requireretur, nunc vere consentire et compartem in conjugem accipere velit. Sanchez, lib. II, disp. 36, n. 5; Bosco, *de Impediment. Matrim.*, disp. 12, sect. 14, concl. 2; Gobat., in *Quinar.*, tract. 5, cap. xxxvii, a n. 132; Sporer, *de Matrim.*, cap. II, sect. 2, n. 459; Herinx, *de Matrim.*, disp. 6, q. 3, n. 33, contra Pontium *de Matrim.*, lib. IV, cap. xxv, a n. 4. Ratio est quia, licet in tali casu ita consentiens non formalem, tamen æquivalentem habeat cognitionem nullitatis, hoc ipso, quod facta nullitatis mentione et memoria torsan existentis, expresse, vereque velit, ac consentiat de novo contrahere, si forsan matrimonium prius invalidum sit, vel esset, quod sufficere pro certo habent Sporer et Herinx, l. c. Et merito, quia cum sublato per dispensationem impedimento, personæ ad contrahendum omnino habiles sint, nilque desit, quam verus de novo contrahendi consensus, profecto matrimonium valide de novo contrahetur, si ad id consensus saltem sub conditione, quæ de præsentis existit, si nempe matrimonium invalidum sit, vere datur; eo quod consensus datus sub conditione de præsentis vel de præterito æque valeat, quam absolutus, si conditio vera est, uti in casu nostro, l. *Cum ad præsens*, ff. *Si certum petatur*, et § *Conditiones*, 6, *Instit. de Verb. Obligat.*

598. Nec refert, quod tali modo alter non habeat absolutam notitiam de nullitate; quia

hæc non requiritur, sed sufficit æquivalens. Notitia enim seu cognitio prioris nullitatis præcise ideo requiritur; ut ignorantis novus consensus non referatur ad antiquum matrimonium, quod putat validum, sed vere detur ad novum contrahendum, taliter autem datur per præfatum modum hoc ipso, quod nullitatis forsitan existentis memor expresse dicat, « velle se de novo contrahere, si prius matrimonium sit, vel esset nullum. »

599. *Solvuntur objectiones contra hunc modum.* — Nec potest huic doctrinæ se opponere Pontius, eo quod ipsemet l. c. n. 5. fateatur, sufficere talem æquivalentem nullitatis cognitionem, casu quo maritus v. g. inscius nullitatis, ex sincero erga putativam uxorem amore, sua sponte, et absque alia inductione diceret, « ego ita te diligo, ut, si, stante aliquo impedimento matrimonium inter nos contractum fuit nullum, illudque cessavit, nunc denuo velim contrahere tecum. » Non enim apparet, quare in tali casu sufficiat ex æquivalenti nullitatis cognitione, novus consensus conditionatus proprio motu habitus; et non sufficiat idem, si ad eundem ab alio licite inducatur.

600. Dices, cum Pontio, in hoc posteriori, non item in priori casu intervenire dolum, Resp. hunc dolum esse licitum, et nullatenus obesse valori matrimonii: quia non dat causam contractui, cum propter eum non detur consensus, nec ei innitatur hoc ipso, quod præcise versetur circa nullitatem, quam alter non curat, eaque data, et supposita vere de novo contrahere velit; prout aperte indicat, dum, uti supponitur, vere dicit, « quod, si matrimonium prius invalidum sit, vel esset, velit nunc contrahere. » Bosco, cit., disp. 12, sect. 14, concl. 2. a n. 72.

601. *Qualiter in praxi disponendus sit ignorans nullitatem, ut ad novum matrimonium consentiat.* — Tota igitur difficultas in eo consistit, quomodo, si absque periculo scandalii, vel alterius mali pars altera de nullitate matrimonii juxta dicta absolute certiorari non potest; prudenter disponi possit ac debeat, ut ex æquivalenti cognitione nullitatis consensum ad novum matrimonium præbeat sub conditione, « si matrimonium prius invalidum sit, vel esset. » Sanchez, lib. II, disp. 36, n. 5, et alii ipsum in hoc communiter sequentes putant, conjugem nullitatis conscius bene procedere, si di-

cat: « me ita diligis? ut si novus esset inter nos matrimonium, adhuc velles me accipere pro uxore, et de facto me accipis? » Ad hanc enim interrogationem, si alter annuat, et dicat, ita, volo, etc. simulque interrogans dicat, pariter et ego volo, validum sit matrimonium. Verum quamvis in hoc cum Sanch. et aliis nos quoque sentiamus; tamen paulo amplius circa hunc modum ad evitandam omnem alterius suspensionem instructio danda est simplicibus.

602. Notandum itaque, confessarios debere prudenter instruere conjugem nullitatis conscius (præsertim fœminam) ut præfatis, vel similibus verbis non statim ex abrupto quavis habita etiam importuna occasione et tempore dicat; sed invocata prius Dei gratia, licitis modis honestis, amoris, et sinceri affectus ac benevolentiae signis, et affectibus studeat compartem sibi obligare, et ad sui honestum amorem reciprocum promovere; quo aliquantulum saltem habito utatur occasione, et tempore, et prius suum erga ipsum sincerum affectum, æstimationem, et amorem verbis exprimat, ac contestetur, eoque facto primum interroget dicendo v. g. « Ego vere ac sincere te diligo, gaudeo, Deumque laudo, quod te mihi conjugem miserit, profecto si te non accepissem, vel matrimonium tecum non contraxissem, adhuc acciperem, et de facto accipio, et semper te habebō pro meo dilectissimo conjugē; utique etiam tu similiter me amas; quia nulla major mihi crux foret, quam scire, quod a te reciproce non amer: » hujusmodi verbis præmissis videat, quid respondeat alter conjux: si consimiliter respondet, res salva, et matrimonium de novo contractum est, si vero simpliciter dicit: « etiam ego amo te, etc. » non autem addat, quod si matrimonium cum ea non contraxisset, de facto contrahere velit; vel dicit quidem, quod contrahere vellet, sed non velit, de præsentī, prudenter ulterius urgendo interrogare debet: sed numquid etiam, si me pro conjugē non accepisses, vel matrimonium inter nos contractum non esset, adhuc mecum contraheres, et nunc de novo me pro tuo fideli conjugē accipere, et semper retinere velis? si annuit, et respondet ita, vel volo, res iterum est salva: si vero respondet; si te non accepissem, adhuc acciperem, adhuc urgere et interrogare debet, donec termino de præsentī consensum exprimente utatur v. g., « et nunc

de novo te accipio, vel volo te pro conjugē meo: » idque ob dicenda infra num. 604.

603. *Alius modus sollicitandi novum consensum ignorantis nullitatem per tertium videlicet.* — Alius adhuc securior et tutior modus esse potest, si res prudenter ita disponatur, ut habito tempore et occasione prudenter, ne advertatur, per confessarium v. g. vel prudentem aliquem tertium, cui fidem habet conjux, nullitatis ignarum fiat discursus de præstantia matrimonii, ejusque difficultatibus, et crucibus; item et præcipue de gratiis sacramentalibus, quantum videlicet per has conjuges adjuventur, in amore mutuo conserventur, in variis benedicantur, et ad matrimonii onera portanda confortentur, quæ gratiæ, si non essent, matrimonium sæpe valde miseros, et infelices effectus haberet; prout multiplex experientia demonstrat in illis, qui existente inter illos occulto impedimento nulliter matrimonium contraxerunt; etsi illud ignorantes bona fide contraxerunt; quia nullum tunc fuit sacramentum matrimonii, et per consequens nullæ gratiæ sacramentales. « Ob quod (potest pergere confessarius v. g.) jam aliquibus consului, vel consultum et utilissimum duxi, ut cum plura sint impedimenta occulta, et variæ causæ, eo quas matrimonium conjugibus in optima fide existentibus et innocentibus, matrimonium potest esse nullum, ut conjuges inter se solos de novo sub conditione contrahant, dicente uno v. g. si ex aliqua causa matrimonium nostrum non esset validum, volo tecum ex nunc, et de novo contrahere: altero sincere respondente: volo pariter et ego tecum contrahere, et te pro nunc et semper pro meo conjugē habere: tali enim modo sæpissime sufficienter consulitur, et efficitur sacramentum: » post hujusmodi discursum expectet, et videat conjux nullitatis conscius, an non post discessum ita discurrentis, alter ejusdem nullitatis ignarus ipsemet incipiat de hac materia iterum discurrere, et discursui conformiter matrimonii novum contractum conditionatum præfato modo appetere, vel saltem occasionem ei ansam præbere, ut conscius nullitatis idem ob auditam rationem consulere valeat. Si nullitatis ignarus nil desuper amplius discurret, ipsemet conscius opportuno tempore et occasione, de hoc incipiat, et ad narrata se referendo, persuadere studeat, ut pro majori securitate gratiarum sacramentalium, ma-

trimonium de novo sub conditione secum contrahat, videlicet, quod, si etiam ipsorum matrimonium ex aliqua causa esset nullum, ex nunc de novo illud contrahere velint.

604. *Novus consensus debet dari per verba de præsentī.* — Illud specialiter notandum, quod, si conscius nullitatis utatur uno ex dictis viis persuadendi alterum conjugem ad novum consensum, bene advertat ut præfatus consensus in præsentī, seu de præsentī detur v. g. « si matrimonium nostrum esset invalidum, volo nunc tecum contrahere: » vel si per modum interrogationis sollicitatur consensus; dicatur v. g. « itane me diligis? ut si matrimonium nostrum esset invalidum, velis modo, seu nunc mecum contrahere, etc. » quia non sufficeret in præterito imperfecte dicere, vellem tecum contrahere, si matrimonium esset nullum, sed requiritur, ut dicat, volo de præsentī, cum ly vellem actualem consensum de præsentī pro essentia matrimonii requisitum non importet, uti cum communi aliorum bene observat Sanchez, lib. II, disp. 36, n. 5.

605. *Juxta aliquos sufficit subinde notitia, et consensus unius. Reprobatur.* — Si quæras, quid consilii? si absque periculo scandalii, diffamationis, vel alterius gravis mali nullo ex hactenus recensitis modis, nec formaliter videlicet, nec æquivalenter certior fieri potest ignarus de nullitate matrimonii? Respondet Sanch. c. l. num. 7, in tali casu sufficere, si consensus obtineatur absque ulla data notitia nullitatis prioris. Imo si nec hoc fieri potest, sufficere, solus de novo consentiat ille conjux, qui nullitatis conscius est; idem docent ex Sanch. alii, ut Gobath in *Quinar.* tract. V, cap. xxxvii, n. 132, et n. 245; Sporer, *de Matrim.*, cap. II, sect. 2, n. 460, citans Dicastillo et alios, eo quod, aiunt, urgente periculo scandalii, vel alterius gravis mali hæc doctrina seu probabilis ob auctoritatem plurium doctores practicari valeat. Verum in praxi nullatenus tutum, aut licitum æstimamus: si enim sententia docens omnino esse necessarium ad revalidationem matrimonii nulliter contracti, ut conjux nullitatis ignarus de ea certior fiat vel formaliter et absolute juxta dicta a n. 596, vel saltem æquivalenter juxta dicta a n. 507, est probabilior, ut fatetur ipse Sanchez, lib. II, disp. 37, n. 4, ibi: « multa probabilior est; » idemque l. c., n. 245, sentiat Gobath; sicut etiam Sporer, l. c. dicens, « se credere, quod sententia contraria specula-